
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПУБЛІЧНОГО ТА ПРИВАТНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

УДК 343.575

Мирошниченко Н. А., НУ «ОЮА»

КВАЛІФІКАЦІЯ КОНТРАБАНДИ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН, ЇХ АНАЛОГІВ, ПРЕКУРСОРІВ АБО ФАЛЬСИФІКОВАНИХ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ

У статті досліджується склад контрабанди наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів, прекурсорів, а також фальсифікованих лікарських засобів. Звернено увагу на спірні питання кваліфікації, висловлені пропозиції щодо вдосконалення законодавства та практики його застосування.

В статье исследуется состав контрабанды наркотических средств, психотропных веществ, их аналогов, прекурсоров, а также фальсифицированных лекарственных средств. Обращено внимание на спорные вопросы квалификации, высказаны предложения по совершенствованию законодательства и практики его применения.

In the article smuggling of narcotic drugs, psychotropic substances, their analogues, precursors and counterfeit drugs are investigated. Attention is drawn to discuss questions of qualification, also suggestions for improvement of legislation and practice are proposed.

Ратифікувавши Конвенції 1961, 1971 і 1988 років [1], Україна приєдналася до міжнародної спільноти держав по боротьбі з незаконним оборотом наркотичних засобів і психотропних речовин.

Національне законодавство України Законом 1995 року посилило кримінальну відповідальність за незаконні дії з наркотичними та психотропними речовинами [2]. Кримінальний кодекс 2001 року також

передбачив кримінальну відповідальність за ряд злочинів, пов'язаних з наркотичними засобами, психотропними речовинами, їх аналогами та прекурсорами (ст. 305-324 КК України) [3].

Наркобізнес є однією з форм організованої злочинності, який не обмежується територіальними кордонами однієї держави. Наркаторговці знаходяться в постійному пошуку нових територій для створення ринку збуту наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів.

Геополітичне розташування України сприяє тому, що через її територію проходять шляхи з доставки наркотиків з країн як ближнього, так і далекого зарубіжжя. Наркотичні засоби і психотропні речовини контрабандним шляхом перетинають кордони України.

Значна кількість наркотиків залишається на території України і потрапляє на внутрішній наркотичний ринок. Представники міжнародної наркомафії намагаються налагодити в Україні збут наркотиків шляхом організації спільних іноземних фірм через етнічні злочинні угруповання.

Кримінальна відповідальність за контрабанду наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів, прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів передбачена ст. 305 КК України. Ця норма є спеціальною по відношенню до норми ст. 201 КК України (контрабанда). Основні відмінності цих норм полягають в об'єкті та предметі злочину. В ст. 201 КК предметом злочину можуть бути отруйні або сильнодіючі речовини. Контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, посягає на встановлений з метою охорони здоров'я населення порядок переміщення наркотичних засобів та психотропних речовин через митний кордон України (ст. 305КК). Предметом даного злочину можуть бути наркотичні засоби, психотропні речовини, їх аналоги, прекурсори або фальсифіковані лікарські засоби. Перелік наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів періодично переглядається Комітетом з контролю за наркотиками при Міністерстві охорони здоров'я України, і затверджується Кабінетом Міністрів України [4]. Відносно ж фальсифікованих лікарських засобів неможливо встановити перелік, тому проведення експертизи є обов'язковим. Пленум Верховного Суду України, від 26 квітня 2002 року «Про судову практику у справах про злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів» [5] звернув увагу на необхідність експертного висновку про вид, найменування і властивості вилучених речовин (засобів).

Контрабанда наркотичних засобів та психотропних речовин є за своєю конструкцією формальним складом, що не потребує настання наслідків. Об'єктивна сторона контрабанди наркотичних засобів,

психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів виражається в активних діях, пов'язаних з незаконним переміщенням через митний кордон України наркотиків або психотропних речовин. Це може бути переміщення поза митним контролем, або з приховуванням від митного контролю. Для кваліфікації за ст. 305 КК істотне значення має місце (митний кордон) скоєння злочину. Митний кордон України це межі митної території України; митний кордон збігається з державним кордоном України, за винятком меж території спеціальних митних зон. Спеціальні митні зони є частиною території України, на яку поширюється митний режим спеціальної митної зони (ст. 218 МКУ). Спосіб приховування наркотиків і психотропних речовин не впливає на кваліфікацію злочину, однак стосовно до контрабанди це можуть бути спеціальні схованки, а також пристосування з метою приховування конструктивних ємкостей та предметів, які попередньо були піддані розбиранню і демонтажу. Імпорт, експорт, транзит наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів, прекурсорів, фальсифікованих лікарських засобів, що ввозяться в Україну без сертифікату, утворюють порушення митних правил.

В теорії кримінального права спірним є питання про момент закінчення контрабанди наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів, прекурсорів, фальсифікованих лікарських засобів. Одні вважають злочин закінченим з моменту, коли наркотичні засоби, психотропні речовини, їх аналоги, прекурсори або фальсифіковані лікарські засоби виявлені під час митного огляду, інші вважають, що злочин буде закінчено лише, тоді, коли наркотичні засоби, психотропні речовини, їх аналоги, прекурсори або фальсифіковані лікарські засоби будуть фактично переміщені через кордон.

Вважаю, якщо предмети контрабанди виявлено під час огляду речей, або особистого огляду, при виїзді за межі України, вчинене має бути кваліфіковано як замах на злочин (ст. 15, 305 КК України). Незаконне переміщення (пересилання або перевезення) на територію України чи за її межі предметів контрабанди, які були виявлені під час митного контролю утворюють закінчений злочин.

Зі встановленням моменту закінчення злочину (контрабанди) пов'язане питання про можливість добровільної відмови. Якщо під час заповнення декларації та опитуванні громадян про наявність у них не задекларованих предметів, громадянин повідомить про те, що у нього є наркотичні засоби, психотропні речовини, їх аналоги, прекурсори або фальсифіковані лікарські засоби до закінчення злочину (до перетинання митного кордону), то в цьому випадку можлива добровільна відмова від доведення злочину до кінця.

Суб'єктами злочину можуть бути фізичні осудні або обмежено осудні особи, які досягли 16 річного віку на момент скоєння злочину, громадяни України, іноземні громадяни або особи без громадянства. Вчинення контрабанди наркотиків, психотропних речовин, їх аналогів, прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів службовою особою з використанням свого службового становища, підлягає додатковій кваліфікації за статтями КК, що передбачають відповідальність за посадові злочини. Дії посадових осіб, які сприяли переміщенню наркотичних засобів через митний кордон, судова практика розглядає, як пособництво в контрабанді, вчинене шляхом приховування від митного контролю та відповідний посадовий злочин. Контрабанда, вчинена за попередньою змовою групою осіб має бути кваліфікована за ч. 2 ст. 305 КК, якщо ж контрабанду наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів скоїла організована група осіб, вчинене кваліфікується за ч. 3 ст. 305 КК. Організована група може розподілити ролі таким чином, що один із суб'єктів ввозить на територію України наркотичні засоби, інший – займається перевезенням (транспортуванням) зберіганням їх на території України, а третій – збуває наркотичні засоби іншим особам. У цьому випадку буде мати місце сукупність злочинів, передбачених ч. 3 ст. 305 і ч. 3 ст. 307 КК.

Контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів, прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів припускає наявність умисної форми вини у виді прямого умислу. У формальному складі злочину, до яких відноситься контрабанда, умисел визначається лише відношенням до самого суспільно небезпечного діяння, тобто особа усвідомлює суспільну небезпеку своїх дій і бажає їх вчинити. Мотив і мета контрабанди наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів, прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів є факультативними ознаками суб'єктивної сторони, однак, їх встановлення може прояснити подальшу злочинну діяльність осіб, що займаються контрабандою цих речовин.

Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів з подальшим перевезенням або пересиланням їх за межі України, необхідно кваліфікувати за сукупністю злочинів, передбачених ст. 307 або 309 КК і за ст. 305 КК України.

На кваліфікацію контрабанди впливає розмір наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів, прекурсорів, фальсифікованих лікарських засобів (за ч. 2 ст. 305 КК – це великий розмір, за ч. 3 ст. 305 КК – особливо великий розмір), крім того, законодавець вказує на контрабанду особливо небезпечних наркотичних засобів

або психотропних речовин. Визначення невеликих, великих та особливо великих розмірів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, міститься в наказі Міністра охорони здоров'я України від 1 серпня 2000 року № 188. Цим наказом затверджені таблиці 1, 2, 3, 4 де перераховані види наркотичних, психотропних речовин, прекурсорів та критерії визначення їх розмірів. Бажано поряд із зазначеними розмірами визначити також значний розмір, який визначатиме кваліфікацію основного складу.

Видається за доцільне доповнити статтю 305 КК деякими кваліфікуючими ознаками, погодивши їх із змістом загальної норми ст. 201 КК. Так, у статті 201 КК є така кваліфікуюча ознака як судимість, тоді як в ст. 305 вказана тільки повторність. Вважаємо, що і в спеціальній нормі ст. 305 КК слід вказати на судимість, при цьому враховувати судимість за контрабанду, передбачену ст. 201 і ст. 305 КК, відповідно судимість буде впливати на кваліфікацію контрабанди, як за загальною, так і за спеціальною нормою, статей. Після декриміналізації товарної контрабанди в диспозиції ст. 201 КК залишилися отруйні та сильнодіючі речовини (предмет контрабанди). Особи, що займаються контрабандою наркотичних засобів, часто перевозять також отруйні і сильнодіючі речовини, що є предметом загального складу контрабанди (ст. 201 КК). Це підтверджує необхідність врахування судимості при кваліфікації за загальною та спеціальною нормами.

Поряд із судимістю, яка повинна бути вказана в якості кваліфікуючої ознаки в ч. 3 ст. 305 КК, пропонуємо в другу частину цієї статті включити таку кваліфікуючу ознаку, як вчинення контрабанди «особою, яка раніше вчинила один із злочинів, передбачених ст. 307, 309, 311 КК», а також вчинення контрабанди наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів посадовою особою, яка вчинила цей злочин з використанням службового становища. Ці кваліфікуючі обставини підвищують суспільну небезпеку контрабанди, тому вимагають більш суворого покарання. Крім того, включення їх в якості кваліфікуючих ознак позбавить необхідності кваліфікувати діяння за сукупністю злочинів.

Вважаємо, що висловлені уточнення та пропозиції сприятимуть подальшому вдосконаленню законодавства щодо боротьби з контрабандою наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів, прекурсорів, а також фальсифікованих лікарських засобів.

Література:

1. Міжнародні конвенції 1961, 1971, 1988 р. // Україна в міжнародно-правових відносинах. – К. : Юрінком, 1996. – Кн. 1. – С. 155 – 284.
2. Закони України 1995: «Про обіг в Україні наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів», «Про заходи

- протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, та прекурсорів та зловживанню ними», Закон України «Про обіг в Україні наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів» в редакції від 8 липня 1999 // Відомості Верховної Ради України. – 1999 № 36 – ст. 317.
3. Кримінальний Кодекс України (Із змінами та доповненнями станом на 1 січня 2012 року). – Харків : Одиссей, 2012. – С. 232.
 4. Перелік наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, затверджений постановою Кабінету Міністрів України 6 травня 2000 р. № 770 (із змін. та доповн. від 12.12.2002) // Офіційний вісник України. – 2000. – № 19. – ст. 789; Офіційний вісник України. – 2002-2003. – № 51. – ст. 2316.
 5. Постанова Пленуму Верховного суду України від 26 квітня 2002 р. «Про судову практику у справах про злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів» // Вісник Верховного Суду України. – 2002. – № 4 (32).

УДК 342.97:351.813.12

Валуєва Л. В., ОНМА

АДМІНІСТРАТИВНИЙ СТАТУС МОРСЬКИХ ПОРТІВ

В статті проаналізовано адміністративний статус морського порту та виділені його особливості, на основі яких сформульовано поняття морського порту в широкому і вузькому змісті

В статье проанализирован административный статус морского порта и выделены его особенности, на основе которых сформулированы понятия морского порта в широком и узком смысле

This article analyzes the administrative status of the seaport and its specific features on which the concept of sea port in the broad and narrow sense

Постановка проблеми та її зв'язки з науковими чи практичними завданнями. Морський порт як державне підприємство здійснює діяльність у низці сфер. Тому правовий статус цього підприємства, окрім адміністративного права, визначається також нормами фінансового, цивільного, господарського та інших галузей права, але ми виділимо саме ті особливості, які розкривають сутність його адміністративно-правового статусу. На даний час у всьому світі проходить процес поступової приватизації майнових комплексів морських портів з метою покращення ефективності їх діяльності та поліпшення забезпечення інтересів економіки держави в цілому. У світлі цього питання визначення статусу українських морських портів постає дуже гостро. На жаль,